

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Antiquae Lectionis Tomus ...

In Qvo XVI. Antiqua Monumenta Ad Historiam Mediae Aetatis Illustrandam,
Nunquam Edita

Canisius, Heinrich

Ingolstadii, 1601

Trithemius De Scriptoribus Eccles.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64144](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64144)

TRITHEMIUS DE SCRIPTORI-
BUS ECCLES.

ALCVINUS *sive* Albinus Monachus & Diaconus Ab-
bas Monasterij S. Martini Turonensis, natione An-
glicus, S. Bedae Presbyteri quondam * auditor, vir in
diuinis Scripturis eruditissimus, & in secularium lite-
rarum peritia nulli suo tempore secundus, carmine excellens & prosa,
de Britannia ab Imperatore Carolo Magno euocatus, in tanta fami-
liaritate apud eum habitus est, vt Imperatoris Magister * delitiosus
fuerit appellatus, cuius Magisterio ipse Imperator omnibus libera-
rum artium disciplinis initiari satagebat. Scripsit multa praecleara vo-
lumina, de quibus feruntur. De S. Trinitate & fide. lib. 3. Ad quastio-
nes Fredigisi l. 1. Ad Eulaliã de ratione aet. l. 1. Ad * Guidonẽ Comi-
te de virtutib. l. 1. In Cantica l. 1. Sententiarũ l. 1. In Euang. Ioan. l. 7.
In Apoc. Ioan. l. 1. De adoptione filiorũ DEI l. 1. De Ecclesiasticis dog-
matib. l. 1. Speculum paruulorum l. 1. De nominum DEI proprietate
l. 1. Vita S. Vedasti Ep. l. 1. * EPISTOLARVM ad diuersos lib. 1. In
Genesis l. 1. In Ecclesiasten l. 1. In Epist. Pauli. l. 14. Ad discipulos
dialogus. Enchiridon in quibusdam psalm. De artibus liberalib. Alia
quoq; multa scripsisse dicitur, quae tamen ad notitiam meam non ve-
nerunt. Claruit sub Imperio Caroli. M. anno Domini. 770. Iussu Ca-
roli M. scripsit lib. de diuinis Officijs, item Veteris & Noui
Testamenti editionem vulgatam emendauit. Extat eiusmo-
di vetus Bibliorũ codex Alcuini in Vallicellana nostra bibliotheca,
inquit Baronius an. 778. *ingens thesaurus*. In bibl. Imp. Vi-
ennae extat m. f. intercessio p. puero Mauro (ad quem infra
Ep. 48.) Scripsit quoq; vitam S. Richarij. ext. 26. Apr. Sur. &
Vilembrodi qui & Clemes. ext. 7. Nou. Sur. Vide Baron.
tom. 9. an. 800. Scripsit quoq; alia multa, At & falsò illi à Ba-
leo tributi sunt quidam libri, qualis: De imaginibus. Item
vita Caroli M. cuius Eginhardus auctor.

* vide notas in
Epist. 23.

* vide notas in
ep. 23. & 28. vbi
ab Anastasio Al-
binus vocatur
delitiosus ipsi-
us Regis.

* Hic VVitto
seu Guido est,
cuius aenal. Frac.
Pith. ann. 799.
& Egolism in
vita Caroli M.
meminere.

* Testatur ali-
bi Trithe-
mius
difficiliter si-
mul omnes E-
pistolas Alcu-
ni reperiri. ex-
tant aliquae ap-
ud Cõtinu at.
Bedae, & bibl.
PP.

IN EPISTOLAM I.

fol. 1. verso. 7.

AD Edilhardum) Variè mutat hoc nomen: Edelhardus, Eribilhardus, Adelarthus, Athilhardus, Athelhardus. Fuit Archiepiscopus Dorouernensis; cuius extat mentio in Ingulsi historia & Epistolis Kenulsi Regis Merciorum ad Leonem III. Pontificem Max. & Leonis ad Kenulsum: quas descripsit Continuator Bede li. 1. ca. 12. & 13. Dorouernum hodie Cantuariæ est. Sunt, q. Daruenū Δαρδένου Ptolomai putat. Hanc & alias quasdam Ceuini Epistolas ad Edilhardum citat Malmesbur. l. 1. reg. Angl. c. 3. & 4. & li. 1. & 3. de Pontif. Ang. Vide q. notamus ad Ep. 2. 4.

ib. verso. 25.

Cogita quales habueris antecessores) Omnes sanctissimi Cantuariæ sedit primus Augustinus, Gregorij M. discipulus, ait VVillielm. Malmesbur. lib. 1. de gestis Pontif. Angl. successores vide.

fol. 9. verso.

Pagani possederunt) Lege Gildam de excidio Britannia. VVillielm. Malmesbur. lib. 1. reg. Angl. cap. 1. 2. 3. 4.

4. Propter flagellum) Vide notas in Epist. 2.

6. In libro Gildi) Hunc locū paulo aliter citat VVillielm. Malmesbur. In libro Gildæ sapientissimi Brittonū, q. ijdem Brittones propter auaritiā & rapinā principū, propter iniquitatē & iniustitiā iudicum, propter desidiam prædicatorū Episcoporū, propter luxuriā & malos mores populi patriam perdidere. Caueamus hæc eadem vitia nostris temporibus inolescere, quatenus benedictio diuina nobis patriam consecuet in prosperitate bona, quam nobis sua misericordissima pietate donare dignatus est.

fol. 7. verso. 16.

Humiles pietate modesta) Non sine causa Dorouernensis Clero modestiam ingerit: quod & de vestium modestia intelligo, cuius imitates excessisse, patet ex S. Bonifacij Epistola ad Cuthbertum, cuius VVillielmo Malmesbur. lib. 1. reg. Angl. cap. 4. de regno Adrethum, qui subdit: Sanè de tenuitate vestium Clericalium Alca-

nus Athelardum Archiepiscopum, Cuthberti successorem obliquè castigat, monens, vt cum Romã vadens, Carolum Magnum, &c. visitaret, non adduceret Clericos vel Monachos versicoloribus & pompaticis vestibus indutos; q; non viderent Francorũ Clerici, nisi religiosis vestibus amictiri.

Alcuine dicor ego) *In epigrammatis Bibliorum correctioni.* fol. 7. v. 21. *prefixi, quæ extant tom. 9. Baron. ann. 778. Alcuin dicor ego. Sed cur nunc ille Alcuinus; nunc Albinus, utroq; interdũ nomine conuincto, vt inscriptio Dialogi de Rhetorica, inter XVI Rhetores veteri habet, scire quis merito cupiat. Ego, si de me quæris, causam nullam scio, nisi quod barbariem patrij nominis Romana appellatione consulidus mutarum suspicor, vt in VV. Infrido, qui Bonifacius dictus, & alijs pleriq; illius æui contigit. Pontus Heuterus, quanquam Scriptor non admodum certus & circumspectus, Alcuinum in etymis interpretatur Alwin; vndiq; rem facientem arguentemq;. Hodie nostratibus lucrum Owin. In Annalibus Franc. dicitur Alahvvinus.*

IN EPISTOL. II.

Æthelredo regi) *Æthelredus, seu Ethelbertus, quem Polydorus lib. 4. vigesimum quartũ & vltimum Northumbrorũ Regẽ fuisse scribit, fuit à suis occisus, an. 827. 3. Kal. Maij. Licet alij de die & anno mirè discrepent: quod non huius loci examinare. Numerantur tamen etiam post hunc quidam Northumbrorum reguli Danicis temporibus. Lege Henricum Huntindoniensem lib. 4. hist. & Roger. de Houeden parte 1. Annal.* fol. 8. v. 4.

Osbaldo Patritio) *De hoc Roger. de Houeden part. 1. Annal. anno 796. Occiso Rege Ethelredo Osbald Patritius à quibusdam ipsius gentis Principib. in regnum est cõstitutus, & post 27. dies oi regix familiæ ac Principũ & societate destitutus, fugatusq; & de regno expulsus, atq; ad insulã Lindisfarnensem cum paucis secessit, & inde ad Regẽ Pictorũ cum quibusdã fratribus nauigio puenit. Et paulo post notans annum mortis, ait: Osbald quondam Dux & patritius, & ad tempus Rex, tunc verò Abbas obiit, & in Eboracensi Ecclesia sepultus est.* fol. 8. v. 5.

Hosbez-

Hosbercto Duci) Osbertum, patricium Merciorum nomina
*Willelm. Malmesbur. lib. 1. de gest. Angl. regum. c. 3. & 4. ubi
 duo fragmenta Epist. Alcuini ad Osbertum describit.*

12. Amicus fidelis diu queritur, &c.) *Clarissima femina Can-
 gyth Epistolam quam ad S. Bonifacium Martyrē suo ex filia nomen
 scribit, hac ipsa gnomo claudit: Amicus diu queritur, vix inue-
 nitur, difficile seruatur. Alcuinus Epist. II. ad Carolum M. Ve-
 rerum itaq; prouerbialis fulget sententia; Amicus diu que-
 ritur, vix inuenitur, difficile seruatur. Et Ep. 35. repetit.*

18. Cogitate, &c. quoties euasistis mortem) *Regno pulso,
 duodecim annos in exilio exegit, iterumq; regnum adeptus est. Quae
 omnia simul cum nece Ethelberti, quia ex ipsius Alcuini Epistola
 narrat Willelm. Malmesburiensis lib. 1. reg. Angl. c. 3. hic at-
 temus: sine quibus non intelligas totam Epistolam: * Egbertus*

* al. Eadber-
 tus.

* alij sex an-
 nos ponunt.

* al. Alfrivol-
 dus.

itaq; fratris in Religione æmulus, comamq; tonsus, Osvul-
 pho filio, illeq; post annum à ciuibus innocēter cæsus: Mol-
 loni locū fecit; Is * vndecim annis satis impigrè regno fun-
 ctus, insidijs Alredi occubuit. Alredus decimo regni, quod
 inuaserat, anno cedere à comprouincialibus compulsius est.
 Ethelbertus quoq; filius Mollonis eorum consensu Rex le-
 uatus, quinto anno ab eisdem expulsus est. Tunc Rex * Cel-
 vvoldus acclamatus, post vndecim annos perfidiam pro-
 uincialium ingemuit, sine culpa trucidatus, quod & celebris
 apud Haugustaldum sepultura, & diuina prætenderunt mi-
 racula. Et nepos suus filius Aleredi Osfredus succedens, viroq;
 anno emenso expulsus, regnum Ethelberto (qui & Athel-
 redus dictus est) euacuauit. Is filius Mollonis (qui quoq;
 Ethelvvoldus vocabatur) fuit, regnumq; post duodecim an-
 nos exilij recipiens, quatuor annis tenuit, quibus exactis
 fatum superiorum effugere nō valuit misere occisus. Quo-
 re offensi plures Episcopi & Optimates à patria fugere. Quo-
 dam merito plexum affirmant, eò, quod in occisione inuoluit
 Osv-

Ofredi, consensum suum obligauerit, cui sufficere potuerit, quod principatu eiectus Sedemilli restituerit. De huius regni exordio *ALCVINVS* ita memorat: Benedictus Deus, qui facit mirabilia solus. Nuper Athelredus filius Ethelwoldi de carcere processit in foliū, & de miseria in maiestatem; cuius regni nouitate detenti sumus, ne veniremus ad vos. De nece ita ad *OFFAM* regem Merciorum: Sciat veneranda dilectio vestra, quod dominus Rex Carolus amabiliter & fideliter sæpe locutus est mecum de vobis, & in eo habetis fidelissimum amicum; ideo & vestræ dilectioni digna dirigit munera, & per *Episcopales Sedes* regni vestri. Similiter *ETHELREDO* Regi & ad suas *Episcoporum Sedes* dona direxit. Sed heu proh dolor, donis datis & Epistolis in manus missorum, superuenit tristis legatio per missos, qui de Scotia per vos reuersi sunt, de infidelitate gentis & nece Regis. Ita Carolus, retracta donorum largitate, in tantum iratus est contra gentem illam, vt ait, perfidam & perversam, & homicidam dominorum suorum, peiorem eam paganis æstimans. Et nisi ego intercessor essem pro ea, quicquid eis boni abstrahere potuisset, & mali machinariam fecisset.

Veridicum in verbis) *Morem, quo Alcuinus hic & passim fol. v. 2. ubi hortatur, obserua, VVillielm. Malmesbur. innuit his verbis: Ex obliquo arguens fecisse, quod ne faciant, rogat. Nam Alcuinus in Epist. ad Osbertum, quam citat Malmesbur. hæc habet: Northan regnum Northanimbrorum penè perijt propter intestinas dissensiones, & fallaces iurationes.*

Timeite illorum perditionem) *Clades Regum Britannie & fol. 12. v. 11. Northanimbrorum, fuse describit VVillielm. Malmesbur. lib. 1. reg. Angl. c. 3. Neq; vano metu male metuit illis Alcuinus, Plerosque, inquit, Malmesbur. Regum Northanimbrorum penè familiarit exitio vitam exisse. Ex paulo antè: Dictorum eius (Alcuini)*

euini) hic pleraq; intexam, quibus palàm fiat quàm cito esse post obitum Egberti regnum Northanimbriorum propter morum peruicaciam malorum, pessum icrit, inquit Malmesburienfis, qui cum ex Epistolis Aleuini varia citasset, subiungit: Plenum, vt arbitror, factum est, quantam pestem, obliuio literarum & lubrici mores perditorum hominum Angliæ inuexerint.

18. Cauete iniquitates) Ethelbaldo Bonifacius misit Epistolam, cuius hic partem subdam, inquit Villielm. Malmesbur. lib. 1. reg. Angl. cap. 4. vt videatur, quàm libere arguat vitia iam in gente Anglorum inoleuisse, quæ Aleuinus timebat ventura esse. *Lege illam Epistolam, dignam scitu.*

Super Ecclesiam S. Cudperti) Villielm. Malmesbur. lib. 1. reg. Angl. cap. 3. citat Epistolam Aleuini ad hunc ipsum Ethelbertum; hac inscriptione: Ad Edelredum Regem, qui certus post Egbertum regnavit. Cuius Epistola fragmentum insignis omnia declarat, quæ hic recta & inuoluta sunt. Ecce Ecclesia sancti Cuthberti sacerdotum sanguine aspersa, omnibus spoliata ornamenti, locus cunctis in Britannia venerabilior, paganis gentibus datur ad deprædandum. Et vbi primum post discessum sancti Paulini ab Eboraco Christiana Religio in nostra gente sumpsit exordium, ibi miseræ & calamitatis cœpit initium. Quid significat pluuia sanguinis, quam in Quadragesimali tempore in Eboraca ciuitate, quæ est caput totius regni, in Ecclesia beati Petri Principis Apostolorum vidimus, de Borealibus domus sereno aère, de summo cœli minaciter cadere? Nonne potest putari à Borealibus partibus venire super terram sanguinem? Eandem Epistolam citans Malmesbur. in prologo lib. 3. de Pontif. Angl. ait: Hæc quidem Albinus coniecit suo tempore ventura, quæ posteritas vel per Borealium violentiam, vel propter Borealium culpam venisse liquido cognouit. Nam tempore succedente Dan

HENRICA
S. J. J.
tom. 1.
S. 11
24

f. 13. v. 3.

vastauerunt Prouinciam, inde Normanni propter Danorum aduentum efferati, quod reliquū erat, pessunderunt. Gratia sanè sunt habenda Malmesburienfi, qui de Pontif. Angl. li. 3. de Episcopis Lindisfarnensibus luculentam pro hoc argumento Alcuini Epistolam citat:

Beatissimi patris Cuthberti Ep̄i in Christo filijs Hingbald Episcopo, & omni congregationi Lindisfarnensis Ecclesie Alchvvinus salutem.

Vestræ charitatis familiaritas me multum lætificare solebat, sed versa vice vestræ tribulationis calamitas, licet absentem, multum me contristauit; quod Pagani contaminauerunt Sanctuaria Dei, & fuderunt sanguinem Sanctorum in circuitu altaris, calcauerunt corpora Sanctorū in templo quasi sterquilinum in platea. Quæ est fiducia Ecclesijs Britannicæ, si sanctus Cuthbertus cum tanto Sanctorum numero suam non defendit Ecclesiam? & cætera: Quibus hortatur, ne à moribus antecessorum degeneres, vestium luxui & gula intemperie professionis suæ reuerentiam decolorent. Per transgressionem diuinæ Legis accidisse talia, accessuraq; deteriora, si perseuerandum in vetitis putauerint. Adjicit etiam in Epistole calce: Cum dominus noster Rex Carolus hostibus per misericordiam Dei subditis domū reuertetur, nos Deo iuuante ad eum venire disponimus, & si quid tunc vel de pueris, qui in captiuitatem ducti sunt à Paganis, vel de alijs necessitatibus nostris proficere poterimus, diligenter ad effectum producere curabimus. *Hæc ex Malmesbur. Lege Regum de Houeden parte 1. Cnal.*

IN EPISTOL. III.

David Regi) Carolum Magnum nomine Davidis intelligi, certū est ex Villielmo Malmesburienfi lib. 3. de Pontific. Angl. li. 1. de gest. Regum Angl. cap. 3. vbi citatur hæc epi. inscripta Karolo

rolo Augusto. Quod non ita interpretor, quasi tunc Carolus nomen Augusti usurparit, ut patet disertè Episc. 4. Tres personæ in mundo altissimæ hucusq; fuere: id est, Apostolica Sublimitas, &c. Alia, est Imperialis dignitas, &c. Tertia est Regalis dignitas, in qua vos. Post mortem bellicosissimi David, inquit Sangallensis de gestis Caroli M. lib. 2. cap. 29. Carolum intelligens, eiusq; filium Ludovicum appellat Salomonem. Benedictus sit Dominus Deus noster, qui tribuit oculis nostris secundum David Regem videre, ait Stephanus V. salutans Ludovicum filium Caroli, ut habet Theganus de gestis Ludou. cap. 16. 17. 18.

fol. 15. v. 13.

Defunt mihi) Hæc paulo aliter citat VVilhelmus Malmshuriensis lib. 1. de gestis Regum Anglorum cap. 3. & lib. 3. de Panific. Angl. Date mihi exquisitoris eruditionis scholasticæ libellos, quales in patria habui, per bonam & deuotissimam magistrum mei Egberti Archiepiscopi industriam. Et si placeat sapientiæ vestræ, remittam aliquos ex pueris nostris, qui excipiant inde quæq; necessaria, & reuehant in Franciam flores Britannia, & non sit tantummodo in Eboraco hortus conclusus, sed etiam in Turonica emissiones paradisi.

IN EPISTOL. IV.

fol. 17. v. 18.

GRatias agimus) Perperam hæc sine distinctione conuicta habuit codex m. s. cum hic nona Epistola incipiat, scripta ad eundem Carolum Magnum. Quod ex initio sequentis Epistolæ constare potest.

fol. 18. v. 14.

Secundæ Romæ) Caue Aquileiam intelligas, qua & Roma secunda dicta est. Hic nomine Romæ secundæ intelligit Constantiopolim, quæ passim in Constitutionibus Imp. Socrati Hist. Eccl. lib. 5. cap. 8. Corippo, Marcellino Comiti, Zonara, & aliis, Roma dicitur: ut & Sidonio in Panegy.

Salue sceptrorum columen, Regina Orientis
Orbis Roma tui,

Neq̄ tantum Constantinopolitana vrbs, sed & alia, sicut potentiam, ita & nomen Romæ emulabantur. Hinc Saluiano Massiliensi lib. 7. de providentia. Carthago vniuersarum Africæ vrbium Princeps & quasi mater, & in Africano orbe, quasi Roma. Et Aufonio Capua Campaniæ dicitur: Roma altera. Ædii, Sigeberto, Celtica Roma. Aquileia, Roma secunda, indeq̄ Chromatinus Aquileiensis Episcopus, dictus est Romanus Episcopus, in libro de octo beatitudinibus. Ita Arelas nobilissima vrbs Gallie ab Aufonio vocatur Gallula Roma. Vide quæ notat Sauaro ad lib. 1. ep. 11. Sidonij.

15. Gubernator imperij) Constantinus septimus anno 797. à matre Irene & consiliariis captus & excæcatus mortuus est Theophane auctore.

17. Regalis dignitas) Hæc præter Carolum Magnū nulli eius ætatis conueniunt: nullus enim Regum, eum dignitate, potentia, prudentiaq̄ æquauit. Vide, quæ notamus in ep. 3.

26. Excæcauerunt caput) In populum Rom. seuerè & verè hæc dicta, qui in Pontificem Summum, Leonem III. insurrexerunt, pulsatum mutilarunt oculis; Anno 799. teste Anastasio Bibliothecario. Cum Leonem sanctissimū, inquit VVillielm. Malmesbur. li. 1. de gestis reg. Angl. plagis in Ecclesia Beati Petri affecissent, adeo vt linguam eius mutilarent, & lumina terebrarent, Romam ad reformandum statum Ecclesiæ ire maturauit Carolus. Ibi in improbos vltionem executus, tota hyeme refedit; Apostolicum, per Dei miraculum planè loquentem, & clarè videntem proprio tribunali restituens. Eadem Ethelwyerdus lib. 3. Chron. cap. 1. & Sangallensis de gestis Caroli M.

Te regat, exaltet) Ita corrigo ex coniectura, m. s. vitiose: Te regat, exaltet, defenderet & ornet & amet. nisi malis ita hexametrum statuere: Te regat exaltet defendat & ornet & amet, fol. 20. r. 22

fol. 22. v. 9.

Addere placuerit) Et hic & alibi passim patet Alcuinum Carolo M. misisse scripta sua censenda imò corrigenda. Unde non immerito in questionem vocatur communis illa sententia, qua dicitur Alcuinus Præceptor Caroli M. quam erudite discutit Baronius tom. 9. an. 778. cuius sententiæ subscribo. Et notandum, quod Sangallensis ille auctor de gestis Caroli M. ait, à Carolo Alcuinum honoris ergo Præceptorem appellatum, & ab aliis appellari voluisse. Et, nisi fallor, hunc honorem Præceptoris innuit ipse, cum ait infra Epistola 10. Flaccus vester legatur in literis, qui quondam audiebat in verbis.

Discipuli autem Alcuini sunt: Amalarius Treuerensis, ut ipse de se testatur de ordine Antiphon. c. 58. Eanbaldus Episcopus Eboracensis de quo lege infra Epist. 24. & 38. Macarius Episcopus, de quo Epistol. 18.

IN EPISTOL. VI.

fol. 24. v. 18.

Laidradum Episcopum) Meminit huius Ep. 8. Eginhardus testatur Laidradum testamento Caroli Magni accitum testem interfuisse.

IN EPISTOL. VII.

fol. 25. v. 22.

Huius partis cognoscendam perniciem) Huius partis perniciem, calamitates vrbis Romæ appellat.

fol. 26. v. 8.

Pro pietatis ope) ita enim correxi. In m. s. vitiose legitur: Illius ut ex vobis proprietis ope.

ii. Qui tristis venit) Ita lego, non, veniat, ut habet m. s. Nam videtur alludere ad alteram profecionem Romanam Caroli M. qui quater Romam profectus est, anno 774. vindicans Adrianum & Romanam Ecclesiam ab iniuriis Desiderij Longobard. Deinde anno 781. soluendi voti causa. Tertio contra Ducem Beneuentanum an. 786. quarto ut restitueret Leonem an. 800. quo Imperator profectus.

IN

IN EPISTOL. VIII.

Caret hæc Epistola omni titulo; sed tamen patet esse scriptam ad
 Fratres Lugdunenses: Et hoc ex nomine Laidradi, quem fol. 26. v. 18.
 Alcuinus Ep. 6. Episcopum Lugdunensem vocat.

20. Electum Pontificem, &c.) Ado Viennensis de Saracenis,
 qui anno 738. è Gallia sunt expulsi, hæc habet: Vastata & dissipata
 Viennensis & Lugdunensis prouincia, aliquot annis sine
 Episcopis vtraj; Ecclesia fuit, laicis sacrilege & barbære res
 sacras Ecclesiarum obtinentibus.

Hispanici erroris sectas) Quæ nam hæc sectæ Hispanicæ, à quibus fol. 27. v. 14.
 periculum Lugdunensibus? Censeo, quod intelligat Felicis Vrgelita-
 ni & Eliphanti Toletani Episcoporum hæresim, qui Christum secun-
 dum humanitatem adoptiuum DEI filium professi magnam Hispa-
 niæ partem eo errore, Caroli M. tempore infecerunt, de quibus ep. 20.
 & 60. Extat tom 9. Baron. an. 794. Epistola Caroli M. ad hunc Eli-
 pandum hæreticum.

18. Symbolo Catholicæ fidei noua nomina nolite insere-
 re) Tam apud Hispanos, quàm Gallos fuerunt Symbolo additæ qua-
 tuor illæ syllabæ, FILIOQVE. Quod Leo III. videns nouo mo-
 re factum, vindicæ & custos sanctæ antiquitatis, voluit Symbolum sine
 illius verbi additamento permanere. Sicq; duabus tabulis argenteis
 inscriptum ad Confessionem S. Petri affixit, teste Anastasio Bibliothe-
 cario. Et hoc est, quod monet Alcuinus, noua nomina non inferenda
 Symbolo. Postmodum tamen, exigentibus causis, recepta est hæc vox,
 FILIOQVE, in Symbolum, auctoritate Apostolicæ Sedis.

19. Inauditas p. t. traditiones nolite diligere) Leo III. de-
 dit Francis potestatem cantandi Symbolum in Ecclesia. Sed quia ad-
 diderant vocem: FILIOQVE nata est questio, num licite can-
 neretur vna cum illo additamento: consuluitq; Leonem hac de re Ca-
 rolus M. vt patet ex Epistola Zmaragdi ad Carolum, vbi Acta inter
 legatos Caroli & Leonem. Et sub finem hæc: Quale ergo dabis con-
 siliū, ne id ipsum ad aliquod transeat exitium? Papa: Si
 prius

prius quam ita cantaretur, interrogatus essem: ne inferretur, utique respondiſſem. At nunc (quod tamen non affirmando, sed vobiscum pariter tractando dico) quantum mihi occurrit, ita mihi videtur posse vtrumque fieri: ut paulatim in palatio (quia in nostra sancta Ecclesia non cantatur) cantandi consuetudo eiusdem Symboli intermittatur, &c. Si dimittatur à vobis, dimittetur ab omnibus. Carolus M. parasse patet ex his verbis Alcuini, qui in palatio frequens, quique alias hortaretur Lugdunenses & Lirinenſes, ne diligerent in Ecclesiasticis Officiis inauditas priscis temporibus traditiones: neque alio traherent verba. Lege Baron. tom. 9. an. 809. ubi bene notat ex V. Valer. Strabone usum cantandi Symbolum à tempore damnatae heresie Felicianae in Gallia & Germania frequentatum.

23. Versus B. Ambrosij) An Ambrosius Mediolanensis? An Ambrosius Episcopus Alexandrinus? qui Mediolanensi equatur fuit, scripsitque, teste S. Hieronymo de script. Eccles. volumen multorum versuum de dogmatibus. ut aliquis ex Graecis transulerit. An Ambrosius Anagninus Episcopus, qui circa an. 743. Concilio sub Zacharia interfuit? At Beatum vocat, quod Mediolanensem suadet. Sed versus horridiores sunt, quam ab illo melles. Sed nec illi nimis compta, quos Biblioth. SS. PP. sub finem 8. tom. nomine S. Ambrosij dedit. Tum fieri potest, ut Alcuinus Ambrosianum crediderit, qui alterius auctoris fuerint.

25. Trinæ mentionis) quam in Baptismo retinendam esse multis ostendit ep. 60. fol. 114.

29. Receptit) m. s. suscepit.

Ter Sabaoth) m. s. Tres.

5. Testibus) Expressit illud Matth. 18. Ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.

7. Rubor) m. s. robor. an robur?

8. Tres medij) m. s. vitiose: Tres moduli. Medius talis significato saepe usurpatum. Sidonius lib. 2. ep. 1. Quicquid sperandum

dum, quicquid desperandum est, fierite medio, te præfule
placet. *Vide, quæ notat Sauaro hic in Sidonium.*

18. Tantum requirit *In m. s. vitio librarij erat: Adquirat quid
manducemus, quanta consideret.*

In insula Lirina.) *Monachos celeberrimi cœnobij Lirinensis fol. 29. v. 8.
intelligit, de quo Sidonius lib. 8. epist. 14. & lib. 6. epist. 1. Qui preces
insulanas vocat preces monasterio Lirinensi consuetas. Precum
peritus insulanarum, inquit Sidonius lib. 9. epist. 3. ad Faustum,
quæ de palæstra congregationis eremitidis, & de senatu Li-
rinensium cellulanorum. De Statutis Lirinensium monacho-
rum Hilarius Arelatensis in vita S. Honorati, & Eucherius de ere-
mo Lirinensis insula seminarium Episcoporum sanctorum dici potest,
ut enim ex illa monachi in Episcopos assumpti sunt. Hinc Casarius
dicitur. homel. 25. Hæc est, quæ eximios nutrit monachos, &
præstantissimos per omnes prouincias erogat sacerdotes:
oculi quos accipit filios, reddit Patres; & quos nutrit par-
uulos, reddit magnos. Sidonius carm. 16. ad Faustum:*

Seute Lirinus priscum complexa parentem est,
Qua tu iam fractus pro magna sæpe quiete
Discipulis seruire venis, vixq; otia somni
Vix coctos capture cibos, abstemius æuum
Ducis, & infertis pinguas ieiunia psalmis;
Fratribus insinuans, quantos illa insula plana
Miserit in cælum montes; quæ sancta Caprasij
Vita senis, iuuenisq; Lupi: quæ gratia patrem
Manfit Honoratum: fuerit quis Maximus ille,
Vrbem tu cuius monachusq; Antistes, & Abbas
Bis successor agis: celebrans quoq; laudibus illis
Eucherij venientis iter, redeuntis Hilarij

*In quem locum, quæ oportune & erudite notat Sauaro, non tran-
scribo.*

M m m m

IN

Licet in m. s. codice nullus titulus sit præfixus huic epistolæ, certum est scriptam esse nomine Caroli Magni ad Nicephorum Imperatorem Constantinopolitanum post mortem Pipini Regis Italiae, qui obiit 8. Id. Iulij anno 810. Meminerunt autem Annales legationem quam Nicephorus tum temporis ad Carolum miserit. Quoniam vero Odorannus Alcuinum anno 803. obiisse scripsit, aut hanc epistolam ab eo non scriptam, aut Odorannum falsum esse oportet.

fol. 30. v. 19.

Primo imperij tui anno) Illustrissimus Baronius tom. 9. c. 1. Egolismensi meminit huius legationis; eamque ad secundum annum imperij Nicephori referri debere putavit; ad annum nimirum Christi 803.

Ibidem.

Michaëlem Metropolitanum) Nomina horum legatorum apud alios variant, hic à typographo, non, ut volumus, reddita sunt. Codex m. s. ita claris literis habet: Michaëlem Metropolitanum, & populū assiduū, Abbatē, Calistumq; gloriosum candidatū, ad c. n. p. & f. a. a. h. d. in c. c. l. tua misit dilectio, velutin specula positi. Ut per populū assiduū intelligat comitatū legationis frequentem; deinde etiam Abbatem quendam adfuisse, cuius nomen non exprimitur. Egolismensis multum hic in nominibus variat, in reia Caroli M. Missi Domni Imperatoris de Constantinopoli reuersi sunt: & venerunt cum eis legati Nikifori Imperatoris, qui tum Remp. regebat (Nam Herenā post aduentum legationis Franciæ deposuerunt) quorum nomina fuerunt, Michaël Episcopus, Petrus Abbas, Calistus Abbas, Candidatus Abbas. Qui venerunt ad Imperatorem in Germaniam super fluuium Sala, in loco, qui dicitur Salts, & pactum faciendę pacis in scripto susceperunt. Et dimissi cum epistola Imperatoris Romā regressi, & Constantinopolim reuersi sunt. Idem Michaël post necem Nicephori anno 811. à Michaële Imperatore ad Carolū M. legatus missus est, vna cum Arsapio & Thagnosto, ut refert Elogismensis ibidem. Hermannus noster anno 811.

lar: Heyto Abbas Augiæ & Episcopus Basileæ cum Hugone & Haione Comitibus Constantinopolim missus hodieporicum suum scripsit. Interim Nicephorus Imp. cum Bulgariibus pugnans occisus.

Abbatem) Quodnam huius Abbatis nomen? Egolismensis tres Abbates hac legatione functos, ait, Petrum, Candidatum & Calistum. De Petro assentior. De duobus iamiam dispiciemus. Inuenio etiam à Carolo M. ad Michaelem Imp. anno 813. missum esse quendam Petrum Abbatē Monasterij Nonantule in Italia. An hic accitus à Nicephoro, malignarum moris & oris, legationē obiit ad Karolum, & à Karolo demum ad Constantinopolitanos? Non definio.

Calistumq; gloriosum Candidatum) Non possum assentiri Egolismensi, qui Calistum & Candidatū Abbates facit. Calistus dignitatem illam inuidia & potentia plenam habuit Candidati: quod patet ex eo cum gloriosus Candidatus appellatur. Scio Candidatos fuisse inter milites, quos Vegerius Candidatos duplares vel simplares. In passione Faustini & Iobitæ: Tradidit hūc Saprício primicerio scholæ Candidatorum. Hieron in Hilarione: Candidatus Constantij Imperatoris. Procopius 3, de bell. Goth. ἢ δὲ οὐτὸ ἀντιβασίλειον ἰσχυριαντὸς διουφός, ἐπιτρεχτοὺς καὶ ἰσχυροὺς καὶ μέγας τῶν ἐκείνου. Victor Tunnumensis in Chronico, quod nuper ex m. s. bibliotheca Toletanæ edidimus, laudat Iustinianum Candidati militiam functum sub Iustino Imp. Vide Cuiacium ad lib. 12. Cod. tit. 35. Item in Paratitl. DD. lib. 1. tit. 13. & in paratit. in Cod. lib. 1. tit. 30. ubi erudite ostendit, Candidatos Cæsaris in numero questorum fuisse. Qualem se fuisse cum fratre Velleius Paterculus scribit, & ab honore ad præturam conscendisse. Recitabant Imperatores suas orationes, epistolas & libellos in Senatu per Candidatos. Quætor Martyrij S. Stephani sub Constantino Copronymo passi apud S. Damascenū in fine meminit Callisti cuiusdam, qui anno 762. sæuijt in Catholicos: Callistum quendam Patritij ordinis summa secum familiaritate deunctū, atq; suam hæresim apprime callentē, & eximia dicendi facultate præditum ad se accersit.

fol. 31. v. 3.

Artatij glorio hispatarij) Ita corrigo: nam paulo superius vocat *Arasium gloriosum spatarium*. *Egolismensis* vocat hunc *Arasium*, *Protospatarium*. de dignitate & vestitu *Protospatarij* lego *ropalatum* de officii *Constantinop. palatij*. sed ne quid celem. quem supra typographus *Arasium* dedit, m. s. codex ita dubia litera scribit, ut nescias *Arasium* ne, an *Arasium* vocet. Quare utrobique *Arasium* appello. Hic locus in m. s. claris literis ita habet. *Arasidi gloriosi patrij. an legendum, Patriij?* Non desinio. Scio ex *Theophrasto* à proceribus Principum coniurationis contra *Nicephorum* electum esse *Arasium Quæstorem & Patritium*, virum pium & rationabilissimum. Quod cum multiformiter *Nicephorus* cognouisset, ipsum quidem cæsum ac tonsum monachum fecit & exilio relegatum in *Bithyniam* misit. At hæc contigerunt anno 807. *Nicephori sexto*. noster verò *Arasius* anno dicitur *Michaële Imp. ad Carolum M* iterum legationem obiit: unde patet alium esse, nisi quis dicat à *Michaële Nicephori* successore *Arasium* ab exilio revocatum. Ego malim *Arasium* retinere, & ab *Arasio* distinguere.

21. Amabilem) m. s. animam amabilem fraternitatem.

IN EPISTOL. XI.

fol. 33. v. 32.

M Artis stella) Ex his colligere licet an. 799. esse scriptam hæc epistolam. Tunc enim stellam *Martis* iterum comparuisse *Naturalistici* illius temporis sibi gratulati sunt. Neque enim hunc locum *Alcuinus* aliorum traho. *Egolismensis* in vita *Caroli M*. Hoc anno, id est, ab *Incarnatione Domini* 799. sydus *Martis* à superioris anni *Iulio* vsq; ad huius anni *Iulium* nusquam in toto cælo videri potuit. Et hoc est, quod *Alcuinus* ait: quam sol diutissime tenuit, sed *Nemæi leonis* terrore liquit. Nam 23. vel 24. Julij *Sol Leonis signum* iniecit.

3. Traditaq; est cancro) m. s. traditaq; est cancro per hiemestres dierum hic multum dimisimus.

IN EPISTOL. XIII.

Hæc epistola licet careat inscriptione in m. s. patet tamen ex epistola II. esse item ad Carolum Magnum scriptam. in qua quoque finis die esse videtur.

IN EPISTOL. XV.

B. Martino seruiantibus) scripta est ad fratres Turonenses: fol. 37. v. 14. quod patet ex illis: In loco, in quo elegit sibi requiem dulcissimam. Nam Turonis sepulchrum S. Martini fuisse miraculis consuetum, & non semel à Carolo M. orationis causa frequentatum, patet ex Eginbarde.

EPISTOL. XVI.

Non exprimitur, cui inscripta sit hæc epistola. Sed scriptam ad Ethelbrethum Episcopum Haugustaldensem, disertè ait Willielm. Malmesbur. de Pontif. Angl. lib. 3. Accæ, Fredebert; ei Tilbert: ipsi quoque Ethelbreth successit. Ad hunc & congregationem eius est epistola Alcuini, in qua inter cætera dicit: O nobilissima progenies sanctorum patrum, illorum honoris venerabilisq; vitæ successores & pulcherrimorum habitatores locorum, vestrorum sequimini vestigia patrum: ut de his pulcherrimis habitationibus ad horum, qui vos genuerunt, æternæ beatitudinis consortium peruenire mereamini. Post Ethelbrethum tres tantum Episcopi Haugustaldensi fuerunt: Herdred: Eambertus: Thiffriddid. Exercitus enim Danorum, qui iam tempore Alcuini metuebatur, veniens, habitatoribus extinctis vel effugatis, habitaculorum tecta succendit. Hæc Malmesb.

De his pulcherrimis habitationibus) De Haugustaldensi fabrica, quæ Romanam magnificentiam æmulari velle videtur Malmesbur. ibid. Haugustaldehem vocatur locus quinquaginta ab Eboraco milliaribus disparatus, fisco regio famulatur.

M m m m 3

batur,

batur, quando eum beatæ memoriæ VVilfridus à beatiffi-
ma Etheldricha Regina pro alijs possessionibus commu-
uit. Ibi ædificia minaci altitudine murorum erecta, & di-
uersis anfractibus per cochleas circûducta, mirabile quan-
tum expoliuit, arbitrato quidem multa proprio, sed & ca-
mentariorum, quos ex Roma spes munificentiæ attraxerat,
magisterio. Ferebaturq; tunc in populo celebre, scriptisq;
etiam est inditum, nusquam citra Alpes tale esse ædificium.
Nunc qui Roma veniunt idem allegant, vt quæ Haugustal-
densem fabricam vident, ambitionem Romanam se imagi-
nari iurent; adeo tot temporum & bellorum iniuriæ venu-
statem ædificiis non tulere.

IN EPISTOL. XVII.

fol. 42a

Ricbodum) *Richboldum sive Richbodum Episcopum Treu-
rensem, anno 780. vixisse, catalogus illius Eccles. restatur. Annales
les Franc. ed. Pithæi & postea nomine Annalium Fuldensium copio-
sius editi hæc habent de nostro Ricbodo: neq; enim aliud ego refero. Rich-
boto (seu vt Pith legit, Ribbitto) Archiepiscopus Treuren-
sis moritur anno 804. Et ita etiam noster Hermannus, à quo ap-
pellatur Richpoto. Epistola ad eum scripta intercidit.*

IN EPISTOL. XX.

fol. 44a

Fratribus) *Non scriptam putes ad vniuersum Clerum, sed ad
monachos tantum S. Petri, quod est antiquissimum Salzburgi
monasterium quod multos olim dedit Episcopos, eorundem vsq; ad tem-
pora S. Virgilij Sedes.*

ibid. v. 19.

Iuuauensis Ecclesiæ) Iuuauia (quod nomen in Itinerario
Antonini Augusti extat) Salzburg est: sicut & fluuius Salzbur-
gum præterfluens, hodie Saltza dicitur, quondam, Iuuauius. Egri-
bardus in vita Caroli M. inter 21. metropoles Carolo M. subiectas no-
minat Iuuauum, quæ & Salzburg: vbi editi codices perperam Iu-
uanum habent.

Aqui-

Aquila Pont. germano) Vide ep. 35. quam ita inscribit: Cha- fol. 45. v. 3.
 rissimo germano Aquilæ. quem inibi Salisburgensem Ep̄m dixi-
 mus. quæ coniectura audax nimis videri queat, cum ea ætate nullus
 Aquila inter Episcopos Salisburgenses reperiatur. Quid ergo huic
 Aquila faciemus? Inclinaſsem, Abbatem credere, nisi quod & hic di-
 ſerte Pontifex & ep. 35. Antistes appellatur. Superest, vt coniectu-
 ræ agatur. nomen mutatione, illi auo frequentissima & solenni,
 in aliud abiisse; & Aquilam dictum, eo more, quo Alcuinus, Flaccus;
 Carolus M. David; Ludouicus, Salomon. Quam ego coniecturam,
 hanc patris audaciam, longius etiam produco. vt Ioannem, qui ante
 S. Virgilium Salisburgi sedit, Aquila nomine significari existimem.
 Licet temporum ratio aliquo modo me terreat; patitur tamen opinor.
 Et schema manifestum est, multo profecto magis, quàm in usurpato
 Dauide pro Carolo Et si in hac epistola hæc verba (olim patri Aquila
 Pontifici, germano meo, pastori vestro iniungere studui)
 ita accipimus, vt olim cum patri, & non cum studui coniungimus,
 erit id ipsum, quod in Salisburgensi catalogo legitur, Ioannem Abba-
 tem S. Petri fuisse, ante Episcopatum initum. Verum de hoc quisquæ
 volet statuat.

Diuersæ nunc hæreses) Felix Vrgelitanus & Eliphantus fol. 46. v. 6.
 Toletanus Episcopi hæresim excitarunt, Christum secundum Huma-
 nitatem adoptiuum Dei Filium esse asserentes; quæ hæresis multos,
 præsertim in Hispania, tempore Caroli Magni peruertit. An ab hac
 hæresi Bauaria periculum imminebat? quod Alcuinus tam anxie hor-
 tatur Iuuauenses, vt caueant. Iuuauiam enim & Otto Frisingensis,
 urbem Bauaria vocat. Imo Felicianæ hæresis Reginoburgi vrbe Ba-
 uaria damnata est, vt habent Annal. Franc. anno 792.

IN EPISTOL. XXI.

Eboracensis) In Eboracensi Ecclesia Alcuinus enutritus & eru- fol. 47.
 ditus fuit, vt ipse ait apud Continuatores Bedæ lib. 1. cap. 9. &
 infra epist. 24. Dilectissimæ Eboracensis Ecclesiæ fratribus,
 eiusdem

eiusdem piæ matris filius Alcuinus. *Et in hac ipsa epistola 22.* Vos fragiles infantia meæ annos materno fouistis affectu, & lascium pueritiæ tempus, pia sustinuitis patientia, & paternæ castigationis disciplinis ad perfectam viri edocuitis ætatem, & sacrarum eruditione disciplinarum roborastis. *Et paulo post:* Cuius infantiam aluistis.

fol. 48. v. 21.

Eius senectutem sepeliatis) *Optauit quidem in Eboracensi monasterio consensescere & sepeliri: sed ubi obierit, habet VVilhelm. Malmesburiensis lib. 1. Reg. Angl. cap. 3.* Iacet in Francia apud S. Paulum de Cormarico: quod cœnobium Carolus Magnus eius consilio construxit: vnde hodieq; quatuor monachorum victus & potus pro eiusdem Alcuini anima quotidiana infertur eleemosynæ in eadem Ecclesia.

25. Puer noster Seneca) *Visionem tangit aliquam, opinor, patri cuiusdam, cui Seneca nomen fuerit, in cœnobio Eboracensi.*

IN EPISTOL. XXII.

fol. 50.

S. Leodegarij seruientibus) *Videtur hæc Epistola scripta ad Augustodunenses: fuit enim S. Leodegarius Augustodunensis Episcopus.*

fol. 50. v. 8.

Frater, ille, attulit) *Pro incerto nomine olim, ille, scribatur, ut nunc fere litera, N. ut patet ex epistola. 16. & 28.*

19. Potatur calice) *Alludit ad illum morem, quo nomine & amore Sanctorum, benedictionis adipiscendæ ergo bibebant. De quo more auctor lib. de miraculis S. Vdalrici cap. 10. editus à nobilissimo & eruditissimo viro M. Velfero. In auxilium eius S. Vdalrici firmiter vbiq; confidens, in recreatione sua pro amore eius frequenter bibebat, & alios bibere postulare consuevit. Lege ibid. cap. 11. 12. 13. Priscus hic mos & probus, quamdiu intra temperantia limites. Nam Sanctorum appellatio, reuerentiam & imitationis studium iniecit. At & hic mos ab improbis aliò ductus, quem prauo abusu & abriusorum licentia in deterius lapsum reprehendit. S. Augustinus de Temp*

Temp. serm. 232. Illud verò quale est, quod transacto conuiuio, expleta siti, cum amplius bibere non possint nec debeant, tunc quasi nouelli, quasi & qui ipsa hora superuenerint, diuersis nominibus incipiunt bibere, non solum uiuorum hominum, sed & Angelorum & reliquorum antiquorum Sanctorum: æstimantes, quod maximum illis honorem impendant, si se in illorù nominibus nimia ebrietate sepebant: ignorantes, quod nullus tam grauem iniuriam sanctis Angelis vel sanctis hominibus agnoscitur irrogare, quàm illi, qui in eorum nominibus bibendo per ebrietatem suas animas probantur occidere. Vide Gregor. Turonens. bis. Franc. lib. 5. cap. 21. & infra Alcuini epis. 48.

IN EPISTOL. XXIII.

Sanctissimis in Christo fratribus) *Quinam hi fratres? Neg. fol. 32. enim in m. s. quidquã additur. VVioreses fuisse, scimus ex VVilhelmo Malmesburienfi. qui lib. 1. de gestis Regum Angl. cap. 3. Hæc de Alcuino: Non immemor compatriotarum, &c. illos crebris epistolis ad bonum incitare. Dictorum eius hæc pleraq; intexam, quibus palam fiat, quàm cito post obitum Bedæ, in eius etiã Ecclesia, studium librorum emarcuerit, & post obitum Egberti regnum Northanimbriorum propter morum peruicaciam malorum pestum icrit. Ait ergo ad VVioreses, apud quos Beda vixerat & obierat, ex obliquo arguens fecisse, quod ne faciant, rogat: Adsuascant pueri astrelaudibus superni Regis, non vulpium fodere cauernas, non leporum fugaces sequi cursus. Discant nunc scripturas sacras, vt ætate perfecta alios docere possint. Recogitate nobilissimum nostri temporis magistrum Bedam &c. Quem locum ideo tam copiose adduxi: quia ex illo in hac epist. restituere licet, que in m. s. desiderantur. VVioreses fratres cenobita fuerunt in monasteriis duobus. S. Petri & Pauli ad VViram seu VViremudam. De*
 N n n n   quibus

quibus Malmesburiensis *ibid.* Britannia habet in remotissimis
sui plaga locum natiuitatis & educationis eius Bedæ, Scotie
propinquum, &c. Ibi est *VVira* nec egenæ latitudinis, nec
segnis gurgitis amnis, qui pelago influus naues serenainue-
tas aura placido ostij excipit gremio. Cuius vtrasq; ripas
Benedictus quidam Ecclesiis insigniuit, & monasteria ibidem
construxit, alterum Petri, alterum Pauli nomine, charitatis
& regulæ vnione non discrepantia.

fol. 53. v. 22.

Benedictus scilicet seu reliqui patres) *Ceolfridum* intelli-
git & Benedictum, quorum hic ad ripas *VVira* duo monasteria adifica-
uit, eorumq; incolas, *VVioreses* fratres *Alcuinus* vocat. Natus in
territorio eiusdem monasterij, inquit *Beda de seipso, in fine hist.*
Angl. cum essem septem annorum, cura propinquorum da-
tus sum educandus reuerendissimo Abbati Benedicto, ac
deinde *Ceolfrido*.

fol. 54. v. 8.

Adfuescant pueri) *m. s. ita legit*: Displicet enim Deo
infidelis promissio. Discant pueri scripturas sacras, ut eta-
te perfecta veniente, alios docere possint. Qui non discit in
pueritia, non docet in senectute. Recogitate nobilissimum
nostri temporis magistrum *Bedam*. Nos, quæ hic desunt, ex
Malmesburiensi inseruimus, qui citat hanc ep.

14. *Bedam*) *An Beda Præceptor Alcuini, ut Tribemius asse-
rit, & hæcenus vulgo dictum? Alcuini hæc verba vide*: Recogita-
te nobilissimum nostri temporis magistrum *Bedam* presby-
terum. *vbi cur inuidisset Beda hanc laudem, & non potius appella-
set suum, quàm sui temporis magistrum? Adde quòd ipse Beda in
præf. hist. Angl. ait*: Auctor autem ante omnes atq; adiutor
opusculi huius *Albinus* Abbas reuerendissimus, vir per om-
nia doctissimus extitit. & paulo post *Patrem Albinum* nomi-
nat. *Fuisse autem Egbertum, fratrem Egbertis Regis Angl. præ-
ceptorem Alcuini iam diximus.*

IN EPISTOL. XXIV.

AB Enbaldo) *En hic discipulus Alcuini? Epistolam citat fol. 55. v. 29:*
Malmesburienf. lib. 1. de Regibus Anglorum cap. 3. & lib. 3. de
Pontificib. Angl. his verbis: Huius Egberti successor senex sub-
stitutus est Eanbaldus, præfati Alcuini discipulus industri-
us: vnde in epistola ad eundem dixit: Laus & gloria Deo,
qui dies meos in prosperitate bona conseruauit, vt in exal-
tatione filij mei charissimi gauderem, qui laboraret vice
mea in Ecclesia, vbi ego nutritus & eruditus fuerã, & præ-
esset thesauris sapientiæ, in quibus me magister meus dile-
ctus Archiepiscopus Egbertus reliquit hæredem. Ipse est
Eanbaldus, qui cum Ethelardo Archiepiscopo Cantuari-
ensimultis probitatis officiis inuasionem, quam Offa Rex
Merciorum super Cantuariensem Ecclesiam fecerat, ad ni-
hilum redegit: quod Alcuinus significare videtur in episto-
la ad eundem Athelardum ita dicens: Audiens salutem &
prosperitatem vestram & conuentum cum Eboracensi Epi-
scopo filio meo Eanbaldo, satis mihi placuit, speranti ex ve-
stre colloquio sanctitatis vnitatem sanctæ Ecclesiæ recom-
paginari, quæ partim discissa est, non rationabili considera-
tione, sed quadam potestatis cupiditate. Hac apud Mal-
mebur.

IN EPISTOL. XXV.

MOnachi S. Saluatoris) *Petrus Oldradus Archiepiscopus Medio-*
lanensis, in epistola ad Carolum Magnum de translatione S.
Augustini Papiam anno 725. per Luitprandum Regem, ait: Præci-
pue in palatio suo Oratorium in honorem Saluatoris mundi
extruxit, vbi & Sacerdotes & Clericos multos instituit, qui
die noctuq; diuina officia exoluerēt, attributis multis bonis
et honestius & alacrius Deo inseruire possent. Hac de Papien-

Nnnn 2 si

si Ecclesia S. Saluatoris extructa à Luitprando de qua an intelligenda hic Alcuinus? Non censeo. Nam licet Carolus M. an 774. Papiam Longobardorumq. regnum subiugarit, tamen illa verba (Tam nobilibus Rex nobiles debet habere ministros) magis aliò quam Te cinum ducunt.

fol. 59. v. 5. Liudgardam) Vxorem Caroli Magni, quæ anno 800. defuncta est; Carolus è Centulo per litus Oceani venit Rotomagum, indeq. per Sequanam ad Sepulchrum S. Martini orationis causa, pridie Non. Iunij sepulta est, teste Egoismensi & Eginhardo.

S. Capellæ) Adrianus Papa in epist. ad Carolum M. vocat Engelbertum generum Caroli M. ministrum Capellæ, quod de hac nostra intelligo. De origine Capellæ Sangallensis de gestis Caroli Magni.

IN EPISTOL. XXVI.

fol. 59. v. 23. IN prouincia Scotorum) Ita corrigo, nam m. s. vitiosè: Gothorum.

fol. 60. v. 8. Fertur) Corrigo: feruntur.

10. Confessionem) De confessione auriculari meminit etiam epist. 2. 23. 37. 47.

32. Non semper confessio pœnitentiam significat) Eleganter de hoc S. Augustinus de verb. Dom. serm. 8. Admonenda fuit charitas vestra, Confessionem non esse semper vocem peccatoris: quia mox vt hoc verbum sonuit Lectoris, secutus est etiam sonus tusionis pectoris vestri. Audito scilicet, quod Dominus ait: Confiteor tibi Pater. In hoc ipso quod sonuit, Confiteor, pectora vestra tutudistis. Tandem autem pectus quid est, nisi arguere, quod latet in pectore, & euidenti pulsu occultum castigare peccatum? Quare hoc fecistis, nisi quia audistis, Confiteor tibi pater? Confiteor, audistis: Quis est, qui confiretur, non attendistis.

fol. 61. v. 15. Si quis peccator est,) Illud S. Iacobi 5. Infirmatur quis in ro-

in vobis, &c. ad animum peccatoris accommodatio sensu refert eleganter.

Sacramentario) An S. Gregorij M. sacramentarium intel- fol. 62. v. 24.
legit, in quo Reconciliationis orationes extant?

IN EPISTOL. XXVII.

L Eoni) Leoni III. qui Pontificatum inijt anno 795. mortuus fol. 65.
anno 816.

Poscentem pro filia viduam) Ita ex coniectura corrigo, fol. 67. v. 8.
sicut malim legere p. p. filia Chananzam: quæ an vidua fuerit, non
constat. Codex m. s. ita habet: poscentem pro filio viduæ, vbi duo
distincta miracula, nempe Luc. 12. & Matth. 15. videtur coniungere.

Engilpertus) Abbas hic S. Richarij, qui & testamento Caro-
li M. interfuit, teste Eginhardo. Hunc Carolus M. debellatis Hun-
nis cum magna parte spoliiorum anno 796. misit ad Leonem, vt Egin-
hardus & Egoismensis scribunt. Anno 792. hæresis Felicianæ (ha-
bent Annales Franc. edit. Pith.) ipso auctore eam abnegante,
apud Reganespurg primum damnata est, qui etiam per En-
gilberthum Abbatem in præsentia Adriani Apostolici ad-
ductus denuo eam confessione facta damnauit. Plura de hoc
Engilberto episc. 49. 51. 56. 59.

IN EPISTOL. XXVIII.

A Driano) qui inijt Pontificatum anno 772. Sepulchrum eius fol. 68.
platonæ (id est, marmor) parieti infixæ gesta bonorum
eius aureis literis & versibus scripta, iubente Rege Carolo
inquit Rogerus de Houeden parte 1. Annal. & epithaphium à Caro-
lo M. positum, vide tom. 9. Baron. ann. 795. quo mortuus.

Mei Regis missus ille.) Iam monuimus, pro incerto nomine fol. 69. v. 23.
consuuisse scribere, Ille an 773. Adrianus implorauit opem Caroli
M. contra Longobardorū Regem: cui primæ legationi Adriani Ca-
rolus respondit per legatos suos Romam missos, inter quos Albinus.

Nnn 3   Anasta-

Anastasius Bibliothecarius: Georgius sanctissimus Episcopus, Gultardus religiosus Abbas & Consiliarius, seu Albinus delitiosus ipsius Regis. &c. Quibus referens idem præcipuus Pontifex cuncta, quæ gesta erant, eos in Franciam abfoluit remeandos, dirigens cum eis suos missos ad præfatum excellentissimum Francorum Regem. *Quid si hic nota hæc, illi significaretur Engilbertus? de cuius legatione lege episc. Hadrian ad Carolum M ap. Baron. tom 9 an 794.*

fol. 70. v. 3.

Domno Regi) *Quomodo Carolus Adrianum coluerit & auerit, colligi potest ex Fodere cum Offa Rege Merciorum*: Cognoscat quoq; dilectio vestra, quod aliquam benignitatem de dalmaticis nostris vel palliis ad singulas Sedes Episcopales regni vestri vel Ethelredi direximus in elemosynam Domini Apostolici Adriani, deprecantes vt pro eo intercedi iubeatis, nullam habentes dubitationem, beatam illius animam in requie esse; sed vt fidem & dilectionem ostendamus in amicum nostrum charissimum.

IN EPISTOL. XXX.

fol. 72. v. 5.

Regis tardatio in Saxonia) *Alcuinus cum Carolo M. in Saxoniam profectus: quem quam auide itinerum suorum comitem habere desiderauerit, patet ex epist. 7. ad Carolum M. & Alcuinū in conuersione Saxonum sedulo laborasse, qui ipsum Carolum ad hoc opus virgendum incitauit. Antiqui Saxones, inquit Alcuinus in epistola, quam citat VVillielm. Malmesbur. lib. 1. Reg. Angl. cap. 4. & omnes Fresonū populi, instante Rege Carolo, alios præmij & alios minis sollicitante, ad fidem Christi conuersi sunt.*

IN EPISTOL. XXXII.

fol. 74. v. 8.

T Enens) *forte: tenentes.*

16. Offæ Regi) *Omnino corrigendus m. J. qui habet: Regine. Offa Rex Merciorum Caroli Magni amicitiam ambiuit. Vide Continuatur. Beda lib. 1. cap. 14. 15. 16.*

Ergen-

Et genti Anglorum nunquam infidelis fui) *Verissima.*
 Non inmemor compatriotarum, Imperatorem in amici-
 tia eorum continere, inquit *VVillielm. Malmesbur. lib. 1. Regum*
Angl. cap. 3. qui Alcuini epistolam ad Offam citat: Ego paratus
 eram cum muneribus Caroli Regis ad vos venire, & ad pa-
 triam reuerti; sed melius mihi visum est propter pacem
 gentis meae in peregrinatione remanere. *Et paulo post citat*
Alcuini epistolam ad Offam de nece Ethelredi: Sciat vene-
 randa dilectio vestra, quod Dominus Rex Carolus amabi-
 liter & fideliter saepe locutus est mecum de vobis, & in eo
 habetis fidelissimum amicum; ideo & vestrae dilectioni di-
 gna dirigit munera, & per Episcopales Sedes regni vestri.
 Similiter Ethelredo Regi & ad suas Episcoporum Sedes
 dona direxit. *Sparsa esse quaedam dissensionum & odij semina inter*
Offam & Carolum M. quae Alcuino imputata sunt, quae etiam hac epi-
stola à se amolitur, colligo ex epistola ipsius, quam citat VVillielm.
Malmesbur. ibid. cap. 4. Nescio, quid de nobis venturum sit;
 aliquid enim dissensionis diabolico fomento inflammante,
 nuper inter Regem Carolum & Regem Offam exortum
 est, ita ut vtrinq; nauigatio interdicta negotiantibus cesset.
 Sunt, qui dicant nos pro pace esse in illas partes mittendos.
 Fides tamen cum Offa firmum Carolus sanctum seruauit, cuius fide-
 rit exemplum lege apud *Malmesbur. ibid. c. 4. in fine.*

IN EPISTOL. XXXIII.

[*Nm. s. non est nomen illius, ad quem haec epistola scripta sit. At col. 75.*
scimus esse ad Radonem Abbatem, cui vitam S. Vedasti Episcopi
Alcuinus dedicauit, & hanc dedicatorem premisit. Quae extat tom. 1.
Surij. die 6. Februarij. Patet ergo ex hac epistola error eorum, qui
vitam S. Vedasti scriptam à Beda putarunt, sicut & vulgo habetur
in 6. tomo Bede; cum Alcuinus auctor sit. Nisi quis dicat ab Alcuino
vitam S. Vedasti tantum emendam esse, & à Beda scriptam: prae-
sertim

fertim cum dicat: Vitam S. Vedasti, &c. emendare studui. In Suriy editione talis est inscriptio: Dulcissimo dilectionis filio Radoni Abbati, humilis Leuita Albinus salutem.

fol. 24.

Patris vestri) Colligo ex his verbis Radonem Abbatem fuisse monasterij S. Vedasti: quod anno 937. adhuc floruisse Frodoardus in Chronico testatur.

IN EPISTOL. XXXIV.

fol. 78. v. 12.

Petro Archiepiscopo) Sed cuius hic Archiepiscopus? Mediolanensis, quem Panuin. quinquagesimum: Borrom. quinquagesimum secundum, & Carolo Magno percharum fuisse ait. Extat bonna Petri, qui & Oldradus dictus est, epistola elegantissima ad Carolum M. de translatione S. Augustini Papiam anno 725. facta.

21. Altitudines alpium) Alpium meminit, quod ea inter Gallias, ubi Albinus agebat, & Italiam sita.

IN EPISTOL. XXXV.

fol. 30.

Germano) Cuius hic Aquila Antistes? Iuuauensis. Illidem quem epist. 20. ad Iuuauenses, germanum suum appellat. Pro patri, Aquila, Pontifici, germano meo, pastori vestro.

IN EPISTOL. XXXVI.

fol. 22.

Filio meo Alta Petra) Reperio in diuisione Ludouici & Caroli, Altam Petram, nomen loci, post S. Ursam in Saledoro, & Grandiualem.

fol. 83. v. 4.

Ad imalicium) forte legendum, ad iudicium.

IN EPISTOL. XXXVIII.

fol. 87. v. 15.

Pompaticis carnem induis vestimentis) Eum, quem Alcuinus hic ob affectatum vestium splendorem, reprehendit fuisse Clericum, patet ex his verbis: Tu sacri altaris minister; tu summi honoris socius. Audiamus Sidonium nitorem cultus in Ecclesiastica

fastico homine reprehendentem: Habitu cultuque conspicuo, inquit libro 4. epistola 13. non iuuenescit solum, sed quodammodo repuerascit. Enimuero vestis astricta, tensus cothurnus, crinis in rotæ specimen accisus, barba intra rugarum latebras merfis ad cutem secta forpicibus, &c. professione religionis arrepta, viribus potius resurgentis innocentia conualescat. Vbi notandum est, veteres Francos adstrictis vestibus vsos. De quibus Sidonius carm. 2.

Strictius assuetę vestes procera coërcent
Membra virum.

al. assuetę.

Sicut & de Gothi Sidonius lib. 4. epist. 20.

21. Longo fasciarum nexu ligari) Scio Græci & Romanis fuisse periscelides. Sed longe alia Franci in vsu: quæ quales fuerint, colligimus ex iis, quæ Sangallensis de gestis Caroli Magni: Erat antiquorum ornatus vel paratura Francorum, calceamenta forinsecus aurata, corrigiis tricubitalibus insignita, fasciolarum crurales vermiculata, & subtus eas tibialia ac coxalia linea, quamuis ex eodem colore, tamen artificiosissimo opere variata, super quæ & fasciolas, in crucis modum intrinsecus & extrinsecus, ante & retro, longissimæ illæ corrigiæ tendebantur. Non ita Gothi, de quibus Sidonius lib. 4. epist. 20. Genua, crura, suraq; sine regmine. Melius vsus fasciarum, quibus & plantas & crura involuebant Franci, intelligere poterimus ex Sidonio lib. 8. epist. 11.

Perges sic melius volante saltu,

Si vestigia fasceata, nudi

Per summum digiti regant, citatis

Firmi ingressibus, atq; vinculorum

Concurrentibus ansulis reflexa.

Ad crus, per cameram cathena surgat.

Quorum duos ultimos versus, nemo melius explicet, quam idem Sidonius, qui Carm. 2. quomodo in obstrigilo (ita enim hoc calceamen-

Oooo

ti ge-

ti genus vocari à Glossog. vet. m. s. testatur Sauaro) per cameram
catheasurgat, eleganter ostendit:

Perpetuo stat planta solo, sed fascea primos
Sistitur ad digitos, retinacula bina cothurnis
Mittit in aduersum vineto de fornice pollex,
Quæ stringant crepidas: & concurrentibus ansis
Vinclorum pandas texant per crura catenas.
Meminit quoq; buismodi fascearum, historia S. Eugendi:
Constrictus ocreis crura, fasciisq; plantas.

IN EPISTOL. XLI.

fol. 90. v. 20. **D** Amœta) Fuisse hunc virum illustrē, domi militiaq; strenuum,
patet etiam ex epist. 47. ubi hunc in exercitu Caroli M. Saxo-
nes debellaturi luri dicundo fuisse præfectum, liquet ex his: In diuer-
sarum auditu causarum, iustitia semper resonet in ore.
25. Quot dentes) Ne mireris, quod vir illustris Alcuino pecti-
nem dono mittat. Certè Bonifacius Edelburgæ Regina pectinem
eburneum auratum dono misit, ut patet ex epist. quam Henricus
Huntindoniensis lib. 3. hist. citat.

fol. 91. v. 1. **P**lacare capillos) in m. s. vitiosè: placere. Si quis occasione
ius eburnei pectinis, dono misit à Damœta, velit colligere, temporibus
Alcuini Clericos comam promississe; huic quò minus assentiar, facit Si-
donius: qui epist. 24. lib. 4. habitum Clerici describit: Habitus vi-
ro, gradus, pudor, color, sermo religiosus, tum coma breuis,
barba proluxa. Quod Alcuini atate durasse credo. Sacerdotes comam
non nutruisse, patet ex Concilio Carthagin. 4. Can. 44. Clericus
neq; comam nutriat, neq; barbam radat. Idem Eucherius hom.
plurim. mart. ex decreto Cniceti Papæ 23. distinct. cap. prohibet.
Isidorus l. 2. ca. 4. de offic. Ecclesiast. Epiphani heresi 80. & in Com-
pendiario fidei Apostolica. Vide quæ notat Sauaro.
5. In absentia longinquitate) Eidem Damœta inscripta est
subsequens epist. 47. & 51. in eodem itinere commoranti, ut appar-
et dum scilicet Carolum Magnum in Saxones mouentem, comitatus
Valde

Valde sollicitus sum, inquit Alcuin, episc. 47. de itinere profectio- nis in hostem, quia plurima solent in talibus euenire per- ricula rebus. Et paulo post. Damceta Saxoniam. In fine Carolo M. victoriam precatur his verbis: Dauid dilectum suum, & vos omnes victores cum gaudio reducat.

IN EPISTOL. XLIII.

Felici) Hic est, ni fallor, Felix Hildebaldus Coloniensis Archie- fol. 93. v. 8.
piscopus, cuius industria (vt ait S. Ludgerus in episc. cap. 9. de canonizatione S. Suiberti ann. 804.) & pia instantia sanctus Leo V Verdam nauigauit, & sanctum Suibertum in Sanctos retulit, præsente Carolo Magno.

IN EPISTOL. XLIV.

Videtur scripta ad Edilhardum, quem persecutus est Offa Rex fol. 94.
Merciorum, sedem Archiepiscopatus, olim Cantuariæ fundatam, in Lichefeldam transferre conatus, vt inquit V Vil- helm. Malmesbur. li. 1. Reg. Angl. cap. 4. Sed Kenulphus Offa suc- cessor Edilhardum (quem & legatum Romam misit) restituit. Ex- tant apud Continuatore Bedæ lib. 1. cap. 12. & 13. litera hac de re. Kenulphi & Leonis III.

Quæ oia liquidè intelligi possunt ex epistolis Alcuini, quas Mal- mesbur. lib. 1. de gestis Reg. Angl. cap. 3. & lib. 1. de gestis Pontific. Angl. citat:

Domino sanctissimo atque omni honore dignissimo Ethelardo Archiepiscopo.

Lectis prosperitatis vestræ literis & prosperitate itine- ris vestri & reuersionis in patriam; & qualiter Apostolica be- nignitate suscepti fuistis, toto cordis affectu, animoq; lætissi- mo gratias egi Domino Deo sempiterno, qui magno cle- mentia dono viam vestræ peregrinationis prospero dire- xit itinere, & dedit vobis gratiam in conspectu Patris Apo- stolici, & legationis effectum, & voti compotem redire con- cessit:

O o o o 2

cessit:

cessit: & primi nostri Doctoris sanctissimam sedem ad pristinum culmen dignitatis per te iterum exaltare dignatus est: quæ cuiusdam dissensionis scissura, quorundam inuidiosa scissura ad horam discissa esse videbatur. Felix, qui unitatem pacis fraterno amore conseruare studet: sed ille multo felicior, qui ab aliis disrupta charitatis viscera pio labore ad vnius compagem corporis reformatæ nititur. Igitur nunc gratia operante diuina, membrorum vnitas adhæret capiti proprio, sacerdotalis dignitas antiquo gratulatur honore, & germana pax inter summos Britannia Pontifices splendescit, & sub duabus Metropolitanorum ciuitatibus vna pietatis & concordia viget voluntas, sicut in literis vestra beatitudinis lectum intellexi.

Item in alia epistola intercedit pro Merciorum Episcopo, vt viuens pallio non exuatur, his verbis:

Sanctarum Scripturarum lectio per tuam sanctissimam curam renouetur, & Ecclesiastica dignitas vbique exaltetur, & sancta Sedes, quæ prima fuit in fide, prima sic in sanctitate & honore, quæ partim discissa est, non rationabili consideratione, sed quadam pietatis cupiditate. Quod si fieri possit vt pacificè adunetur, & scissio refarciatur, bonum videtur esse cum consilio omnium sacerdotum Christi & Coepiscopi vestri Eboracensis Ecclesie vt fiat: ita tamen vt pater pius diebus suis pallio non exuatur, licet ordinatio Episcoporum ad sanctam & primam Sedem recurrat. Fuit igitur Ethelardus vnus, qui nobis non cunctando, sed satagendo restituit rem. Licet enim nobis mutuari dictum Ennij de Fabio. Ei non solum Cantia ingentis beneficij est obnoxia, quod eam ad pristinam dignitatem laboribus suis suscitauerit, verum etiam tota Anglia, quam degeneri Sedi substerni passus non fuerit. Vir post primos Doctores summis Pontificibus comparandus, & pænè discipulum

sim præferendus: atque haud scio si dicto delinquo; cum profecto excellentius videatur, restaurasse dignitatem amissam, quàm conseruare partem: quamuis & illud nonnullæ laudis habeatur. Quod si alicui in quæstionē venerit, quantæ sanctitatis & reuerentiæ fuerit, legat epistolam Leonis Papæ Kenulfo Regi missam, quæ in 1. libro gestorum Regum inuenitur: in qua vocat eum sanctissimum, dignissimum, charissimum, peritissimum. Quæ nimirum verba summus ille & sanctus Papa non iteraret, nisi rata esse constaret. *Hæc ex Malmesbur.*

Pati à gente tua) *Has ipsas persecutiones Ecclesiarum describit Malmesburienfis li. 1. reg. Angl. c. 4. & graui amaroq; stilo exprimitur genti Merciorum Alcuinus epistola ad Offam, citante Malmesbur.* Ego paratus eram cum muneribus Caroli Regis ad vos venire, & ad patriam reuerti, sed melius mihi visum est, propter pacem gentis meæ, in peregrinatione remanere; nesciens quid fecissem inter eos, inter quos nullus securus esse, vel in salubri consilio proficere potest. Ecce loca sancta à paganis vastata, altaria periuriis fœdata, monasteria adulteriis violata, terra sanguine dominorum & Principum fœdata. *Vbi quod de adulteriis Alcuinus mentionem facit, addit quæ S. Bonifacius episc. ad Ethelbaldum antecessorem Offæ:* Audiui- mus, quod optimates pœne omnes gentis Merciorum, tuo exemplo, legitimas vxores deserant, & adulteras & sanctimoniales constuprent; quod quàm sit peregrinum ab honestate, doceat vos gentis alienæ institutio. Nam in antiqua Saxonia, vbi nulla est Christi cognitio, si virgo in paterna domo, vel maritata sub coniuge fuerit adulterata, manu propria strangulatam cremant; & supra fossam sepultæ corruptorem suspendunt; aut cingulo tenus v estibus abscissis flagellant eam castæ matronæ & cultellis pūngunt; & de villa in villam missæ accurrunt nouæ flagellatrices, donec interimant.

Oooo 3

23. Cui

23. Cui regem Christi abiturus relinquis? *Vel ex his verbis, quibus discessum dissuadet, certus sum, hanc scriptam epistolam ad Ethelhardum: de qua ausim asserere, esse illam ipsam, in qua Alcuinus fatetur se dissuasisse abitum. Citat Malmesbur. lib. 1. de Pontifici Angl. Sanctissimo Patri & in membris Christi valde venerando Ethelardo Archiepiscopo, &c.*

Suasi aliis literarum mearum apicibus, Sanctitatem vestram permanere in patria, nolens lumen Britannia extingui. Sed fiat, quod Deo placet, ut proficiat Christi Ecclesiis. Prosperum iter faciat vobis Deus, Angeloq; eius comitante, prosperè vos ducat atq; reducat dulcissime & amantissime pater. Maximè autem prece, ut apud sanctos Apostolos mei habeatis memoriam, sicut nos apud S. Martinum vestri habere dulce habemus.

28. Offanum) *Offanus idem, qui & Offa. de quo epist. 32. citamus epistolam Alcuini ad Offam. Hac forma Beda, Bedam nominatur à discipulo suo ep. de transitu Beda. Sic & S. Columbanus, Columba; & Theganus scriptor gestorum Ludouici vocatur Thega & Thegam.*

IN EPISTOL. XLVI.

Viro Ill.) *Interpretor, Viro Illustri quia paulo post. Vestra nobilitas. Nomen huius quale fuerit, patet ex hac & subsequente 47. epistola; ubi, Homerum appellat. Sed eodem, quo ipse Alcuin. se Flaccum; & Carolum M. David nominat; familiari more illi euo, varia nomina adsciscendi. Hic me quondam (ut inter amicos ioca) Phœbum vocabat, ait Sidon. Apoll. lib. 8. ep. 11. ipse à nobis vatis Odrylij nomine accepto. Hunc Homerum fuisse legatum à Carolo M. in Italiam missum, colligo ex ep. 47. Ego quasi penè orbatus filiis remaneo domi. Dameta Saxoniam, Homerus Italiam, Candidus Britanniam recessit. Fortè nomine Homeri Engilbertum intelligit, quem Carolus M. misit in Italiam, ut patet ex ep. 27. 49. 51. 59.*

IN EPISTOL. XLVII.

[Ter tuum confessione) *Hortatur militem, ut ante praelium* fol. 97. r. 24
Sacramentali confessione peccata expiit, laudato priscis militibus
more: qui & apud Normannos, de quibus Willelm. Malmesburi-
ensi lib. 3. de gestis Regum Angl. Tota nocte confessioni pec-
catorum vacantes, mane Dominico corpore communica-
rant; pedites cum arcibus & sagittis. &c.

30. *Damocra Saxoniam) Vide, que notant ad epist. 41. que*
idem est inscripta.

Martinus in vico) *m. f. vitiosè: in vicos apud S. Iodi-* fol. 98. v. 2.
cum. Conculerat Carolus M. Alcuino prater Abbatiam S. Marti-
nellam S. Iudoci, ut apparet ex epistola 11. Lupi Ferrar. ad Lotha-
rium Regem.

6. *Filia mea) Quam hæc, pro cuius valetudine tot preces, tot elee-*
mosyna, tanta sollicitudo? Ausim affirmare esse Liurgardem Caroli
M. uxorem, quam Alcuinus ep. 62. filiam suam vocat.

IN EPISTOL. XLVIII.

P Vero Mauro) *In Bibliotheca Imperat. Viennæ extat Alcuini* fol. 98.
intercessio pro Mauro, manuscripta; tractans de mysticis qui-
busdam figuris.

29. *In poculo) alludit, nisi fallor, ad illum morè de quo supra ep. 22.*

IN EPISTOL. XLIX.

A Gino Episcopo) *Scio Aginum (cuius mentio in fragmento* fol. 99.
hist. Aquitan. ed. Pithæi) seu Agennum esse caput Nitiobri-
um, de quo Ptolomeus lib. 2. cap. 7. Hinc suspicor, hanc epistolam
scriptam esse ad Aginnensem Episcopum; & legendum esse: Agini
Episcopo. Nisi quis malit esse nomen proprium: quod, quale, mihi
non constat. Quid si hic Constantiensis Episcopus Eginus, qui teste no-
stro Hermanno, adiit Episcopatum anno 781. Blanditur quidem, sed
is, quod est, coniectura.

IN

fol. 100. v. 12.

Angilberto) qui gener Caroli M. sanctitate clarus, Anno postea monasterij S. Ricarij in Centulo, quod ipse construxit, De patre suo & matre Bertha filia Caroli M. Nithardus lib. 4. de dissensionib. filiorum Ludouici pij hæc: Angilbertus vir memorabilis Cétulo translatus, & anno post decessum eius XXVIII. corpore absq; aromatibus in dissoluto repertus est. Fuit hic vir ortus eo in tempore haud ignotæ familiæ. Madhelgandus autem, Richardus, & hic ex vna progenie fuere. Et apud magnum Karolum merito magni habebantur. Qui ex eiusdem magni Regis filia nomine Beretha Harnidum fratrem meum & me Nithardum genuit. Centulo opus mirificum in honore omnipotentis Dei sanctiq; Ricarij construxit, Familiam sibi commissam mirificè rexit. Hinc vitam cum omni felicitate defuncta. Centulo in pace quieuit. Vide ep. 27. 49. 56. 59.

13. Primicerio) Multorum officiorū primicerij erant, ut tribunorum, cubiculariorū, mensorū, lampadariorum, decanorū, fabriciorum, seriniorum, vtriusq; ararij, palatinorum, aduocatorū: & generaliter qualibet corpora, schola, collegia suum primicerium habent, quod primum sonat. Hinc S. Augustinus S. Stephanum Martyrū primicerium, & Baldricus Dolensium Archiepiscopus in historia Ierusaleno S. Petrum Apostolorum primicerium vocat. Vide Alciatum in lib. 12. C. tit. 7. & Alcuini ep. 25.

19. Pipinum) filium Caroli M. Regem Italia, de quo ep. 9.

IN EPISTOL. LIII.

fol. 101. v. 18.

AErico Duci) Ehericum appellant Annales Francorum, anno 796. & 799. Ducem Foroiuliensem, qui priori anno Hunos vicerit, posteriori iuxta Tharsaticam Liburniæ ciuitatem, in fide oppidanorum, occisus sit. Egolismensis monachus in vita Caroli M. vocat Eenticum & Heiricum.

Paulinus) Aquileiensis, seu vt *Annales Franc. vocant, Foro-* fol. 102. v. 7.
tiliensis Patriarcha; quem obiisse aiunt anno 802. Carolus M. miri-
fica coluit hunc. vide diploma donationis tom. 9. Baron. an. 802.

IN EPISTOL. LIV.

M Agenhario) *Scriptor vitæ Ludouici Pij incertus, Megina-* fol. 102. v. 127
rum nominat; virum sapientem & strenuum, gnarumq;
utilitatis & honestatis regię: quem Carolus M. ad Ludouicum,
vt eius consilio vteretur, miserit. Eginhardus nominat Meginher-
comitem, inter eos, qui Carolo Magno testamentum condenti ad-
ferunt.

IN EPISTOL. LV.

C Rux) *de S. Crucis imaginibus fuse & diserte doctissimus Iaco-* fol. 104. v. 29.
bus Gretserus tom. 1. lib. 2. de Cruce.
 27. Lupi) *Intelligit sine dubio Lupum Tricassinum Episcopum,*
qui non est alius, sed idem ipse Lupus, de quo Sidonius in carm. 16. qui,
inquam, in Lirinensi cœnobio inuenis fuit. Hic profectus in Britan-
nam, hæresin Pelagianam expugnauit, vt scribit Henric. Hunting-
doniensis lib. 2. histor. Extant ad eum epistola Sidonij lib. 6. ep. 1. &
lib. 9. ep. 11. lib. 8. ep. 14. Vbi vide, quæ notat eruditè Sauaro.

IN EPISTOL. LVI.

C Appa) *Interpretor fuisse similem illi, quam VVelafus Rex* fol. 105. v. 8.
Merciorum donans ait, in Donatione, quæ extat in historia In-
gualphi: Offero etiam secretario dicti monasterij in ministe-
rium sanctissimi altaris chlamydem coccineam, qua indu-
mus eram in coronatione mea, ad cappam inde siue casulam
faciendam.
 17. Euz) *m. f. Auæ.*

IN EPISTOL. LVII.

IN paruis literis) *m. f. vitiose: sapius si paucis literis tam* fol. 106. v. 4.
parua officia salutationes dirigere.

PPPP

IN

IN EPISTOL. LVIII.

fol. 107.

IN *m. f.* quidem desideratur inscriptio: Sed certum est, missam esse ad Paulinum Patriarcham Aquileiensem.

fol. 108. v. 21.

Scriptitans argumentationes) *De his Sidonius carm. 2.*
ordine terno

Quæ vel Aristoteles partitus membra loquendi
Argumentosis dat retia syllogismis.

Fulgentius præfat. Mytholog. Platonis auratum eloquium, &
Aristotelis syllogismaticum verbiloquium.

22. In mente calamum tinxisse) *Ita corrigo, quod in m. f. in*
merente. Hoc quod Alcuinus vocat Aristotelicum proverbium,
à Carolo M. auctore usurpavit; si credimus Eckio, qui in caput
Perihermen. hæc habet: Carolus Magnus ad Alcuinum inquit,
Aristotelem calamum in mentem tinxisse, dum istum li-
brum scripserit.

fol. 109. v. 16.

Descendit) *m. f.* discernitur.

26. Faciem non visurum) *m. f.* non vidisse.

IN EPISTOL. LIX.

fol. 111.

PAulino Patriarchæ) *Vbi Patriarcha fuerit, non exprimitur*
in m. f. Sed fuisse Aquileiensem certum est; qui Patriarcha-
tum adiit anno 776. & sedit annos 25. Panvin. Præfuit synodo Al-
tinenfi anno 802. ut patet ex epistola synodali Paulini ad Carolum M.

IN EPISTOL. LX.

fol. 112. v. 25.

Vestrum libellum) *Scrisit Paulinus libellum contra Felicem*
Vrgelitanum & Eliphandum Toletanum hæreticos, qui exat
tom. 3. Conciliorum & in bibliotheca P P.

fol. 114. v. 6.

Dumis Hispanici) *Intelligit Felicis hæresim repullulascensium,*
quæ ipso auctore eam abnegante apud Reganspurg pri-
imum damnata est, anno 792. ut habent anal. Franc. ed. P. 11.
Mox Romæ coram Adriano Pontifice Felix secundo suam hæresim
detestatus est. Sed iterum antiquus serpens de dumis Hispa-
nici ruris (inquit verè Alcuinus; nam Româ ad civitatem suam
revert-

reuerfus est, *vt ait Astronomus Ludouici in chron. Vrgellam scilicet, qua, eodem teste, in Pyrenei montis iugo sita* & de spluncis venenatae perfidiae contritum non Herculea, sed Euangelica claua caput releuare conatur, *Verissime, inquam hac Alcuinus: neq enim aliorum hac traho. Propterea tertio damnari debuit, quod factum 794. in Synodo Francofurdenfi presente Carolo M. vt Annales Franc. & Astronomus Ludouici in chron. testantur.*

Vnam mentionem) De trina mersione in Baptismo retinenda vide ep. 8. fol. 27.

IN EPISTOL. LXI.

DE Auarorum genere triumphatum) *m. s. vitiose: de Varorum. Auares seu Auari tum subacti sunt à Carolo Magno, vtse Alcuino in epistola, quam citat VVillielm, Malmesbur. lib. 1. c. 4. de regno Merciorum. Auares, quos nos Hunos dicimus, exarserunt in Italiam, & à ducibus praefati Regis Christianissimi, superati domum cum opprobrio reuerfi sunt. Similiter & super Bauariã irruerunt, qui & ipsi ab exercitu Christiano superati & dispersi sunt. Lege Rogerum de Houeden parte 1. Annal. anno 795.*

Æricum) vide de hoc epist. 53.

fol. 117. v. 26.

IN EPISTOL. LXII.

Ludgarde) *Vxore Caroli Magni, de qua etiam epist. 25. fol. 118. v. 19. & 47.*

IN PROSPERVM.

VBires agitur coniecturis, *ibi, meo iudicio, nemo tuto satis quicquam asserit. In praefatione Prosperi Chronicis praefixa, fuit coniectura nostra, Prosperum Eusebij historiam tantum continuisse. Quod vero Gennadius dicat, se Prosperi Chronicon legisse ab orbe condito vsq; ad captam à VVandalis Romam, id tantum respicere illum computum, quo in fine colligit numerũ ab Adamo. Et hoc exem-*

PPPP 2 plo